

Uppgifter B

Textpaket

Litteracitet

1

Steg 2

3

Elever som läser och skriver

Innehåll

Inledning.....	3
----------------	---

Textpaket 1

Lejonet och räven.....	6
------------------------	---

En karta över en ö.....	8
-------------------------	---

Skorpionen	10
------------------	----

Textpaket 2

Skorpionen	13
------------------	----

Den giriga mannen	15
-------------------------	----

Potatischips.....	17
-------------------	----

Textpaket 3

Skorpionen	20
------------------	----

Potatischips.....	22
-------------------	----

Sömn	24
------------	----

Mjölk.....	26
------------	----

Världens städer.....	28
----------------------	----

Litteratur- och bildförteckning.....	30
--------------------------------------	----

Inledning

Detta häfte innehåller underlag för *Uppgifter B – Textpaket*. Uppgifterna använder du tillsammans med *Samtals- och dokumentationsunderlag B* och *Bedömningsunderlag för Uppgifter B*.

Instruktionerna för hur du genomför uppgifterna finns i *Samtals- och dokumentationsunderlag B*.

Dokumentera elevens svar på uppgifterna i bedömningsunderlagen. Var uppmärksam på att svarsrutorna för ”Ja” och ”Nej” kommer i en annan ordning på elevens svarsblad när språket har läsriktningen höger–vänster.

Varje uppgift består av två blad – en text och elevens svarsblad med läsförståelsefrågor. Information om hur du väljer uppgifter till eleven finns i lärarhandledningen (se s. 6–7). Skriv ut uppgifterna i färg och enkelsidigt så att eleven kan se texten och frågorna samtidigt.

Ge gärna tolken kopior av uppgifterna du har valt, både på svenska och på elevens språk.

Om översättningen

Översättningen följer en skriftspråkstandard som bör kunna förstås av alla som har haft grekiska som undervisningsspråk. Grekiska har över 13 miljoner användare i Europa och är officiellt språk på Cypern enligt lag (1960), och de facto officiellt språk i Grekland. Språket används också i Albanien som ett de facto provinsiellt språk, och i Rumänien är det ett erkänt minoritetsspråk enligt lag (2007). Det unika grekiska alfabetet som används för att skriva språket kan se bekant ut för många, för att man i vetenskapliga sammanhang t ex inom matematiken använder alfabetets tecken som symboler. I texter använder man delvis andra skiljetecken än de i Sverige gängse, t ex så avslutas frågesatser med semikolon [;] och inte med frågetecken [?]. Tolkning sker i Sverige med Greklands officiella talspråksstandard, som bygger på dialekten *dimotiki*.

Anpassning av uppgifter för elever med funktionsnedsättning

Om du läser upp eller spelar in uppgifter för elever med svår synnedsättning behöver du anpassa uppgifter som innehåller bilder eller figurer. Kontakta en speciallärare eller specialpedagog om det behövs.

Textpaket 1

- Text 1. Lejonet och räven. Beskriv innehållet i bilden.
- Text 2. En karta över en ö. Uppgiften stryks.
- Text 3. Skorpionen. Beskriv skorpionen i bilden. (Ingår även i textpaket 2 och 3)

Textpaket 2

- Text 3. Potatischips. Använd riktiga potatischips. (Ingår även i textpaket 3)

Textpaket 3

- Text 3. Sömn. Figuren kan strykas. Frågorna 3 och 4 som bygger på information i figuren stryks.
- Text 5. Världens städer. Diagrammet kan strykas. Frågorna 2 och 4 som bygger på information i diagrammet stryks.

Läs mer i *Anpassning för elever med funktionsnedsättning*.

Textpaket 1

Το λιοντάρι και η αλεπού

Το λιοντάρι ήταν ξαπλωμένο μέσα στη σπηλιά του.
Ήταν εκεί συνεχώς.

Ακούγονταν μόνο αδύνατοι, κουρασμένοι βρυχηθμοί.

– Είναι άρρωστο, σκέφτηκαν τα ζώα και το λυπήθηκαν.

Άρχισαν να πηγαίνουν στη σπηλιά με μικρά δωράκια.

Αλλά η αλεπού δεν μπήκε μέσα στη σπηλιά.

Το λιοντάρι τη ρώτησε με αδύνατη φωνή:

– Γιατί δεν έρχεσαι κι εσύ, φιλενάδα; Όλοι οι άλλοι ήρθαν.

– Σκέφτηκα κι εγώ να έρθω, είπε η αλεπού, αλλά είδα τις πατημασιές και φοβήθηκα. Όλες οι πατημασιές οδηγούν μέσα στη σπηλιά σου, αλλά καμία δεν οδηγεί προς τα έξω. Γι' αυτό εγώ μάλλον θα μείνω έξω.

Ερωτήσεις για το κείμενο «Το λιοντάρι και η αλεπού»

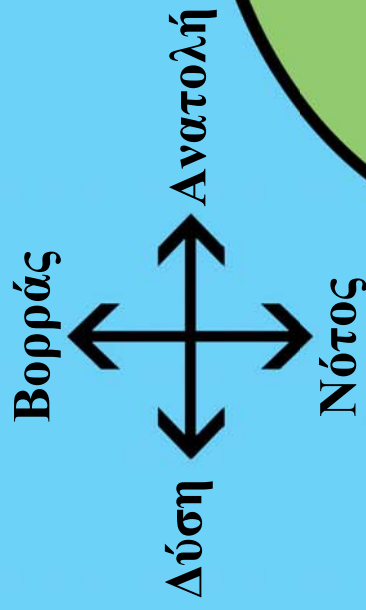
Απάντησε με Ναι ή Όχι στις παρακάτω ερωτήσεις.

	Ναι	Όχι
1. Ήταν το λιοντάρι στη σπηλιά του συνεχώς;	☐	☐
2. Μπήκε η αλεπού στη σπηλιά του λιονταριού;	☐	☐
3. Έδωσε η αλεπού δώρα στο λιοντάρι;	☐	☐
4. Είχε φάει το λιοντάρι τα άλλα ζώα;	☐	☐

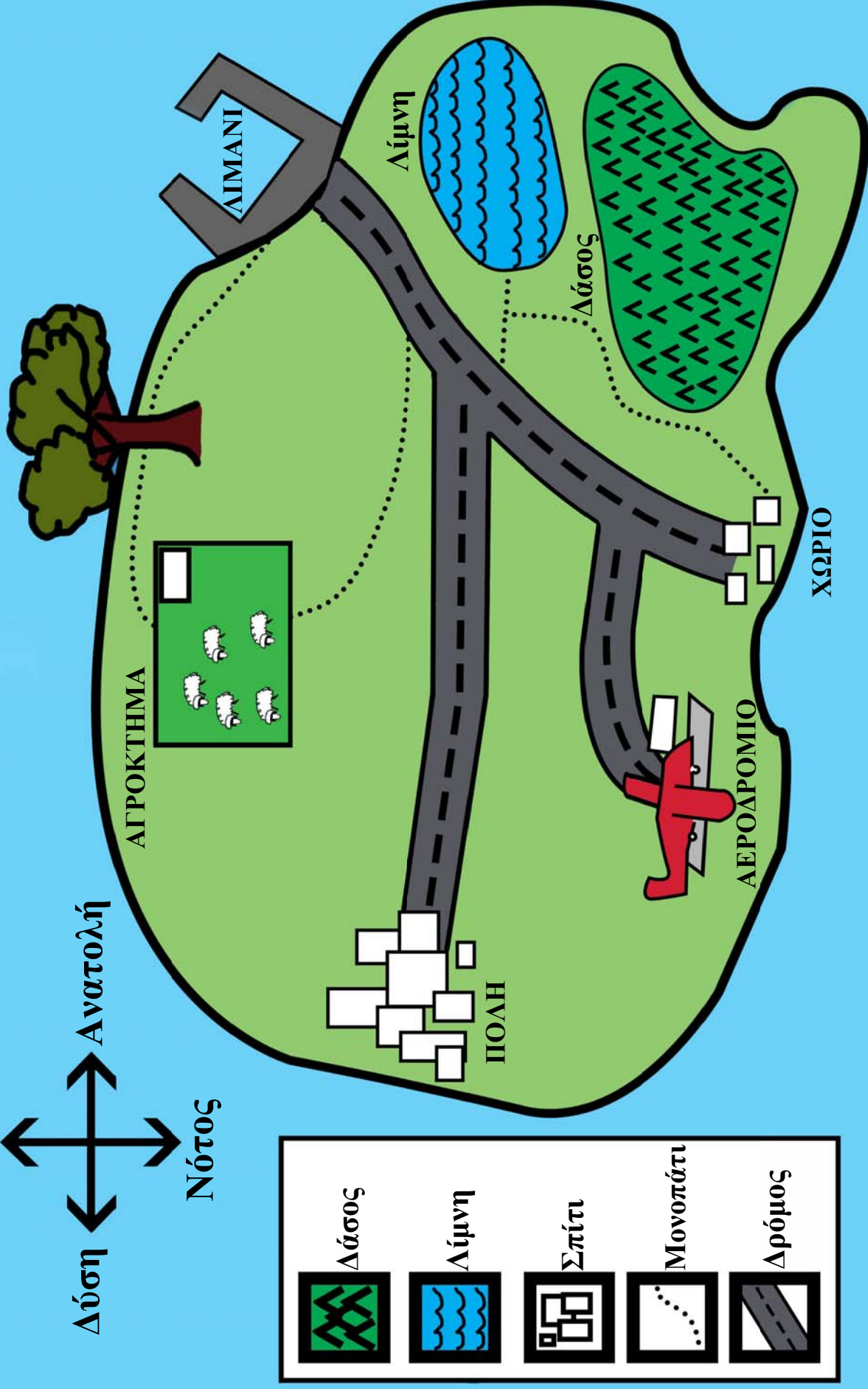
Στις παρακάτω ερωτήσεις απαντάς προφορικά.

- Μπορείς να μας πεις με δικά σου λόγια, για τι πράγμα μας μιλάει το κείμενο;
- Πιστεύεις ότι το λιοντάρι ήταν άρρωστο; Μπορείς να μας πεις πώς σκέφτηκες για να απαντήσεις;
- Ήταν η αλεπού εξυπνότερη από τα άλλα ζώα; Μπορείς να μας πεις πώς σκέφτηκες για να απαντήσεις;
- Πιστεύεις ότι μπορούμε να μάθουμε κάτι από αυτό τα παραμύθι; Μπορείς να μας πεις πώς σκέφτηκες για να απαντήσεις;

Χάρτης ενός νησιού

ΜΕΓΑΛΟ ΔΕΝΔΡΟ

Ερωτήσεις στο κείμενο « Χάρτης ενός νησιού»

Βάλε ένα X στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην απάντηση που θεωρείς σωστή. Μπορείς να βάλεις μόνο ένα X.

1. Ποιο από τα παρακάτω μέρη βρίσκεται πιο κοντά στο λιμάνι;

- A ☐ Η πόλη
B ☐ Η λίμνη
C ☐ Το αγρόκτημα

2. Ποιο από τα παρακάτω μέρη βρίσκεται βόρεια της πόλης;

- A ☐ Το αεροδρόμιο
B ☐ Το δάσος
C ☐ Το αγρόκτημα

3. Αν θέλεις να πας από την πόλη στη λίμνη, προς ποια κατεύθυνση θα πας;

- A ☐ Προς τα βόρεια
B ☐ Προς τα δυτικά
C ☐ Προς τα ανατολικά

4. Ας υποθέσουμε ότι κάνεις έναν περίπατο στο νησί. Ακολούθησε τις παρακάτω οδηγίες.

1. Ξεκίνησε από το χωριό.
2. Ακολούθησε το δρόμο προς το λιμάνι.
3. Πήγαινε προς τα αριστερά στη δεύτερη διασταύρωση του δρόμου.
4. Συνέχισε ως το τέλος του δρόμου.
5. Πού είσαι τώρα;

- A ☐ Στο αγρόκτημα
B ☐ Στην πόλη
C ☐ Στο λιμάνι

Σκορπιός - ζώο της οικογένειας αραχνοειδών με κεντρί

Δεν είναι καλή ιδέα να βάζει κανείς τα δάχτυλά του σε μικρές τρύπες στους τοίχους ή ανάμεσα σε πέτρες, όταν βρίσκεται σε ζεστές χώρες. Κι όταν τα παπούτσια μας έχουν μείνει αφόρετα για πολλή ώρα, θα πρέπει να τα τινάζει κανείς· γιατί μπορεί πλέον να μην είναι εντελώς άδεια. Στους σκορπιούς δεν αρέσει καθόλου το φως, αλλά αντίθετα τους αρέσει την ημέρα να κρύβονται σε τρύπες και σκοτεινά μέρη. Σκορπιοί υπάρχουν σε θερμές χώρες σε όλον τον πλανήτη, αλλά τους βλέπουμε σπάνια.

Οι σκορπιοί θανατώνουν τα θύματά τους με τσίμπημα

Οι σκορπιοί μπορούν να είναι πράγματι δηλητηριώδεις, αν και τα περισσότερα είδη δεν είναι θανατηφόρα για τους ανθρώπους. Φτάνουν από ένα έως και είκοσι εκατοστά ανάλογα με το είδος, αλλά όλοι τους έχουν ένα δηλητηριώδες κεντρί στο πίσω άκρο του σώματός τους. Όταν ένας σκορπιός πρόκειται να θανατώσει το θύμα του, σηκώνει το πίσω μέρος του σώματος πάνω από την πλάτη και τσιμπάει το θύμα του κρατώντας το σφιχτά με τις δαγκάνες του. Όταν ο σκορπιός είναι φοβισμένος στριφογυρίζει γρήγορα το σώμα του για να καρφώσει με το κεντρί του τον εχθρό του.

Τη νύχτα οι σκορπιοί κυνηγούν μεγάλες αράχνες και άλλα ζώδια. Ανιχνεύουν με τις δαγκάνες τους τον περίγυρο και όταν βρουν το θύμα τους το αιχμαλωτίζουν και το τσιμπούν θανατηφόρα με το κεντρί τους.

Σκορπιός

Ερωτήσεις στο κείμενο «Ο σκορπιός»

Απάντησε με Ναι ή Όχι στις παρακάτω ερωτήσεις για το κείμενο.

	Ναι	Όχι
1. Αρέσει στον σκορπιό το σκοτάδι;	☐	☐
2. Μπορούν όλοι οι σκορπιοί να θανατώσουν άνθρωπο;	☐	☐
3. Έχουν όλα τα είδη σκορπιών το ίδιο μέγεθος;	☐	☐
4. Αιχμαλωτίζει ο σκορπιός το θύμα του με τις δαγκάνες του;	☐	☐

Απάντησε προφορικά στις παρακάτω ερωτήσεις.

- Μπορείς να μας πεις με δικά σου λόγια και εν συντομία για ποιο πράγμα μας μιλάει το κείμενο;
- Στο κείμενο για τον σκορπιό αναφέρεται ότι πρέπει να τινάζει κανείς τα παπούτσια του. Γιατί πρέπει, κατά τη γνώμη σου, να το κάνουμε αυτό; Μπορείς να μας πεις ποιο είναι το σκεπτικό σου;

Textpaket 2

Σκορπιός - ζώο της οικογένειας αραχνοειδών με κεντρί

Δεν είναι καλή ιδέα να βάζει κανείς τα δάχτυλά του σε μικρές τρύπες στους τοίχους ή ανάμεσα σε πέτρες, όταν βρίσκεται σε ζεστές χώρες. Κι όταν τα παπούτσια μας έχουν μείνει αφόρετα για πολλή ώρα, θα πρέπει να τα τινάζει κανείς· γιατί μπορεί πλέον να μην είναι εντελώς άδεια. Στους σκορπιούς δεν αρέσει καθόλου το φως, αλλά αντίθετα τους αρέσει την ημέρα να κρύβονται σε τρύπες και σκοτεινά μέρη. Σκορπιοί υπάρχουν σε θερμές χώρες σε όλον τον πλανήτη, αλλά τους βλέπουμε σπάνια.

Οι σκορπιοί θανατώνουν τα θύματά τους με τσίμπημα

Οι σκορπιοί μπορούν να είναι πράγματι δηλητηριώδεις, αν και τα περισσότερα είδη δεν είναι θανατηφόρα για τους ανθρώπους. Φτάνουν από ένα έως και είκοσι εκατοστά ανάλογα με το είδος, αλλά όλοι τους έχουν ένα δηλητηριώδες κεντρί στο πίσω άκρο του σώματός τους. Όταν ένας σκορπιός πρόκειται να θανατώσει το θύμα του, σηκώνει το πίσω μέρος του σώματος πάνω από την πλάτη και τσιμπάει το θύμα του κρατώντας το σφιχτά με τις δαγκάνες του. Όταν ο σκορπιός είναι φοβισμένος στριφογυρίζει γρήγορα το σώμα του για να καρφώσει με το κεντρί του τον εχθρό του.

Τη νύχτα οι σκορπιοί κυνηγούν μεγάλες αράχνες και άλλα ζώδια. Ανιχνεύουν με τις δαγκάνες τους τον περίγυρο και όταν βρουν το θύμα τους το αιχμαλωτίζουν και το τσιμπούν θανατηφόρα με το κεντρί τους.

Σκορπιός

Ερωτήσεις στο κείμενο «Ο σκορπιός»

Απάντησε με Ναι ή Όχι στις παρακάτω ερωτήσεις για το κείμενο.

	Ναι	Όχι
1. Αρέσει στον σκορπιό το σκοτάδι;	☐	☐
2. Μπορούν όλοι οι σκορπιοί να θανατώσουν άνθρωπο;	☐	☐
3. Έχουν όλα τα είδη σκορπιών το ίδιο μέγεθος;	☐	☐
4. Αιχμαλωτίζει ο σκορπιός το θύμα του με τις δαγκάνες του;	☐	☐

Απάντησε προφορικά στις παρακάτω ερωτήσεις.

- Μπορείς να μας πεις με δικά σου λόγια και εν συντομία για ποιο πράγμα μας μιλάει το κείμενο;
- Στο κείμενο για τον σκορπιό αναφέρεται ότι πρέπει να τινάζει κανείς τα παπούτσια του. Γιατί πρέπει, κατά τη γνώμη σου, να το κάνουμε αυτό; Μπορείς να μας πεις ποιο είναι το σκεπτικό σου;

Ο φιλάργυρος

Ένας φιλάργυρος άνθρωπος πούλησε κάποτε όλα του τα υπάρχοντα και τα χρυσά νομίσματα που πήρε τα έλιωσε φτιάχνοντας μια μεγάλη χρυσή μπάλα. Αυτή την μπάλα από χρυσό την έθαψε στον κήπο του, δίπλα στη ρίζα ενός δένδρου. Και κάθε μέρα επισκεπτόταν αυτό το δένδρο. Μια μέρα ένας γείτονάς του τον είδε και αμέσως κατάλαβε τι ακριβώς έκανε. Και όταν ο άπληστος άνθρωπος έφυγε, ο γείτονας εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία, ξέθαψε τη χρυσή μπάλα και την πήρε μαζί του.

Όταν την επόμενη μέρα ο φιλάργυρος γύρισε πίσω για να δει το θησαυρό του, δεν βρήκε τίποτα εκτός από μια λακούβα. Άρχισε τότε να κλαίει και να τραβάει τα μαλλιά του από την απελπισία. Ένας φίλος του που έτυχε να περνάει από εκεί τον ρώτησε ποιο ήταν το πρόβλημα. Και ο άπληστος του εξήγησε τι ακριβώς είχε συμβεί.

– Α, είπε ο φίλος του, νόμιζα πως ήταν κάτι άλλο· λοιπόν, δεν υπάρχει λόγος να στενοχωριέσαι για τίποτα. Διότι το χρυσάφι ποτέ δεν ήταν στ' αλήθεια δικό σου. Πάρε καλύτερα μια πέτρα και βάλε την στη λακούβα και απλώς φαντάσου ότι είναι η χρυσή μπάλα! Η χαρά και το όφελος που θα έχεις θα είναι τα ίδια.

Ερωτήσεις στο κείμενο «Ο φιλάργυρος»

Βάλε ένα X στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην απάντηση που θεωρείς σωστή. Μπορείς να βάλεις μόνο ένα X.

1. Πώς ο φιλάργυρος απέκτησε τη χρυσή μπάλα;

- A ☐ Την αγόρασε από το γείτονά του.
B ☐ Την έφτιαξε από κέρματα.
C ☐ Τη βρήκε στον κήπο του.

2. Γιατί ο φιλάργυρος πήγαινε στο δέντρο κάθε μέρα;

- A ☐ Για να θάβει κι άλλο χρυσάφι.
B ☐ Για να ξεθάψει το χρυσάφι του.
C ☐ Για να επιβλέπει το χρυσάφι του.

3. Τι μαθαίνουμε από την ιστορία αυτή;

- A ☐ Ότι πρέπει να μοιραζόμαστε τον πλούτο μας.
B ☐ Ότι μόνο ο πλούτος που αξιοποιείται κατάλληλα μας δίνει χαρά.
C ☐ Ότι πρέπει πάντοτε να ακούμε τους γείτονές μας και τους φίλους μας.

Στις παρακάτω ερωτήσεις να απαντήσεις προφορικά.

4. Μπορείς με δικά σου λόγια και εν συντομία να μας πεις για ποιο πράγμα μιλά το κείμενο;
5. Γιατί πιστεύεις ότι ο φιλάργυρος πούλησε όλα τα υπάρχοντά του; Μπορείς να εξηγήσεις πώς το σκέφτηκες;
6. Γιατί ο φίλος του πίστευε ότι ο φιλάργυρος μπορούσε κάλλιστα να θάψει στη λακούβα μια πέτρα; Μπορείς να μας εξηγήσεις πώς σκέφτηκες;

Πατατάκια

Τα πατατάκια, ή τσιπς, είναι λεπτές τηγανητές φέτες πατάτας και είναι από τις πιο πολυσυζητημένες εφευρέσεις του 19^{ου} αιώνα. Υπάρχουν πάμπολλες ιστορίες για το ποιος τα εφηύρε και ξεκίνησε την πώλησή τους, είναι δε σχεδόν αδύνατο να κρίνουμε κατά πόσο κάποια από τις ιστορίες αυτές εμπεριέχει αληθινά στοιχεία.

Πατατάκια

Η πιο διαδεδομένη ιστορία είναι αυτή για τον μάγειρα George Crum. Στις 24 Αυγούστου του 1853 ο Crum θέλησε να ικανοποιήσει κάποιον δυσαρεστημένο πελάτη του. Έκοψε λοιπόν λεπτές φέτες από πατάτα, τις τηγάνισε και μετά τις αλάτισε, με αποτέλεσμα ο δυσαρεστημένος πελάτης να γίνει ένας πολύ ευχαριστημένος πελάτης. Η ιστορία αυτή μπορεί κάλλιστα να είναι αληθινή, αλλά είναι σίγουρο ότι κι άλλοι μάγειροι είχαν παρόμοιες ιδέες τον ίδιο αιώνα. Μόνο στις ΗΠΑ αναφέρονται ανάλογες περιπτώσεις σε δύο βιβλία μαγειρικής, ενώ στη Μεγάλη Βρετανία έχουν κυκλοφορήσει άλλης μορφής ιστορίες.

Η αρχή της πώλησης των τσιπς στα καταστήματα τροφίμων τοποθετείται χρονικά στη δεκαετία του 1890, αλλά η ουσιαστική αύξηση της παραγωγής και πώλησης τσιπς άρχισε μετά την εφεύρεση, στα τέλη της δεκαετίας του 1920, της φριτέζας, η οποία και διευκόλυνε πολύ την παρασκευή τους. Την επόμενη δεκαετία άλλαξαν επίσης οι συσκευασίες των τσιπς, κι έτσι έγινε δυνατή η εμπορική διανομή τους σε μεγάλες αποστάσεις εντός των ΗΠΑ. Στην Ευρώπη η μεγάλη διάδοση των τσιπς στα καταστήματα δεν έγινε παρά στη δεκαετία του 1950.

Ερωτήσεις στο κείμενο «Πατατάκια»

Βάλε ένα X στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην απάντηση που θεωρείς σωστή. Μπορείς να βάλεις μόνο ένα X.

1. Για ποιο λόγο έγραψε ο συντάκτης το κείμενο αυτό;

A	☐	Για να ενημερώσει τον αναγνώστη για την ιστορία των τσιπς.
B	☐	Για να διασκεδάσει τον αναγνώστη με μια ευχάριστη ιστορία.
C	☐	Για να μάθει ο αναγνώστης πώς φτιάχνονται τα πατατάκια.

2. Ξέρουμε ποιος εφηύρε τα πατατάκια;

A	☐	Ναι, ο George Crum.
B	☐	Όχι, υπάρχουν πολλά πιθανά άτομα.
C	☐	Όχι, ξέρουμε όμως πού εφευρέθηκαν.

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις συμφωνεί με το περιεχόμενο του κειμένου για τα πατατάκια; Μετά από κάθε πρόταση βάλε ένα X είτε στο Ναι είτε στο Όχι.

	Nαι	Όχι
3. Ξέρουμε κατά προσέγγιση από πότε οι άνθρωποι τρώνε τσιπς.	☐	☐
4. Η Ευρώπη ήταν η πρώτη ήπειρος στον κόσμο όπου πουλήθηκαν πατατάκια.	☐	☐
5. Υπάρχουν περισσότεροι του ενός λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι άρχισαν να τρώνε περισσότερα τσιπς τον εικοστό αιώνα.	☐	☐

Στην παρακάτω ερώτηση να απαντήσεις προφορικά.

6. Μπορείς, με δικά σου λόγια και εν συντομία, να μας πεις για ποιο πράγμα μιλάει το κείμενο αυτό;

Textpaket 3

Σκορπιός - ζώο της οικογένειας αραχνοειδών με κεντρί

Δεν είναι καλή ιδέα να βάζει κανείς τα δάχτυλά του σε μικρές τρύπες στους τοίχους ή ανάμεσα σε πέτρες, όταν βρίσκεται σε ζεστές χώρες. Κι όταν τα παπούτσια μας έχουν μείνει αφόρετα για πολλή ώρα, θα πρέπει να τα τινάζει κανείς· γιατί μπορεί πλέον να μην είναι εντελώς άδεια. Στους σκορπιούς δεν αρέσει καθόλου το φως, αλλά αντίθετα τους αρέσει την ημέρα να κρύβονται σε τρύπες και σκοτεινά μέρη. Σκορπιοί υπάρχουν σε θερμές χώρες σε όλον τον πλανήτη, αλλά τους βλέπουμε σπάνια.

Οι σκορπιοί θανατώνουν τα θύματά τους με τσίμπημα

Οι σκορπιοί μπορούν να είναι πράγματι δηλητηριώδεις, αν και τα περισσότερα είδη δεν είναι θανατηφόρα για τους ανθρώπους. Φτάνουν από ένα έως και είκοσι εκατοστά ανάλογα με το είδος, αλλά όλοι τους έχουν ένα δηλητηριώδες κεντρί στο πίσω άκρο του σώματός τους. Όταν ένας σκορπιός πρόκειται να θανατώσει το θύμα του, σηκώνει το πίσω μέρος του σώματος πάνω από την πλάτη και τσιμπάει το θύμα του κρατώντας το σφιχτά με τις δαγκάνες του. Όταν ο σκορπιός είναι φοβισμένος στριφογυρίζει γρήγορα το σώμα του για να καρφώσει με το κεντρί του τον εχθρό του.

Τη νύχτα οι σκορπιοί κυνηγούν μεγάλες αράχνες και άλλα ζώδια. Ανιχνεύουν με τις δαγκάνες τους τον περίγυρο και όταν βρουν το θύμα τους το αιχμαλωτίζουν και το τσιμπούν θανατηφόρα με το κεντρί τους.

Σκορπιός

Ερωτήσεις στο κείμενο «Ο σκορπιός»

Απάντησε με Ναι ή Όχι στις παρακάτω ερωτήσεις για το κείμενο.

	Ναι	Όχι
1. Αρέσει στον σκορπιό το σκοτάδι;	☐	☐
2. Μπορούν όλοι οι σκορπιοί να θανατώσουν άνθρωπο;	☐	☐
3. Έχουν όλα τα είδη σκορπιών το ίδιο μέγεθος;	☐	☐
4. Αιχμαλωτίζει ο σκορπιός το θύμα του με τις δαγκάνες του;	☐	☐

Απάντησε προφορικά στις παρακάτω ερωτήσεις.

- Μπορείς να μας πεις με δικά σου λόγια και εν συντομία για ποιο πράγμα μας μιλάει το κείμενο;
- Στο κείμενο για τον σκορπιό αναφέρεται ότι πρέπει να τινάζει κανείς τα παπούτσια του. Γιατί πρέπει, κατά τη γνώμη σου, να το κάνουμε αυτό; Μπορείς να μας πεις ποιο είναι το σκεπτικό σου;

Πατατάκια

Τα πατατάκια, ή τσιπς, είναι λεπτές τηγανητές φέτες πατάτας και είναι από τις πιο πολυσυζητημένες εφευρέσεις του 19^{ου} αιώνα. Υπάρχουν πάμπολλες ιστορίες για το ποιος τα εφηύρε και ξεκίνησε την πώλησή τους, είναι δε σχεδόν αδύνατο να κρίνουμε κατά πόσο κάποια από τις ιστορίες αυτές εμπεριέχει αληθινά στοιχεία.

Πατατάκια

Η πιο διαδεδομένη ιστορία είναι αυτή για τον μάγειρα George Crum. Στις 24 Αυγούστου του 1853 ο Crum θέλησε να ικανοποιήσει κάποιον δυσαρεστημένο πελάτη του. Έκοψε λοιπόν λεπτές φέτες από πατάτα, τις τηγάνισε και μετά τις αλάτισε, με αποτέλεσμα ο δυσαρεστημένος πελάτης να γίνει ένας πολύ ευχαριστημένος πελάτης. Η ιστορία αυτή μπορεί κάλλιστα να είναι αληθινή, αλλά είναι σίγουρο ότι κι άλλοι μάγειροι είχαν παρόμοιες ιδέες τον ίδιο αιώνα. Μόνο στις ΗΠΑ αναφέρονται ανάλογες περιπτώσεις σε δύο βιβλία μαγειρικής, ενώ στη Μεγάλη Βρετανία έχουν κυκλοφορήσει άλλης μορφής ιστορίες.

Η αρχή της πώλησης των τσιπς στα καταστήματα τροφίμων τοποθετείται χρονικά στη δεκαετία του 1890, αλλά η ουσιαστική αύξηση της παραγωγής και πώλησης τσιπς άρχισε μετά την εφεύρεση, στα τέλη της δεκαετίας του 1920, της φριτέζας, η οποία και διευκόλυνε πολύ την παρασκευή τους. Την επόμενη δεκαετία άλλαξαν επίσης οι συσκευασίες των τσιπς, κι έτσι έγινε δυνατή η εμπορική διανομή τους σε μεγάλες αποστάσεις εντός των ΗΠΑ. Στην Ευρώπη η μεγάλη διάδοση των τσιπς στα καταστήματα δεν έγινε παρά στη δεκαετία του 1950.

Ερωτήσεις στο κείμενο «Πατατάκια»

Βάλε ένα X στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην απάντηση που θεωρείς σωστή. Μπορείς να βάλεις μόνο ένα X.

1. Για ποιο λόγο έγραψε ο συντάκτης το κείμενο αυτό;

A	☐	Για να ενημερώσει τον αναγνώστη για την ιστορία των τσιπς.
B	☐	Για να διασκεδάσει τον αναγνώστη με μια ευχάριστη ιστορία.
C	☐	Για να μάθει ο αναγνώστης πώς φτιάχνονται τα πατατάκια.

2. Ξέρουμε ποιος εφηύρε τα πατατάκια;

A	☐	Ναι, ο George Crum.
B	☐	Όχι, υπάρχουν πολλά πιθανά άτομα.
C	☐	Όχι, ξέρουμε όμως πού εφευρέθηκαν.

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις συμφωνεί με το περιεχόμενο του κειμένου για τα πατατάκια; Μετά από κάθε πρόταση βάλε ένα X είτε στο Ναι είτε στο Όχι.

	Nαι	Όχι
3. Ξέρουμε κατά προσέγγιση από πότε οι άνθρωποι τρώνε τσιπς.	☐	☐
4. Η Ευρώπη ήταν η πρώτη ήπειρος στον κόσμο όπου πουλήθηκαν πατατάκια.	☐	☐
5. Υπάρχουν περισσότεροι του ενός λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι άρχισαν να τρώνε περισσότερα τσιπς τον εικοστό αιώνα.	☐	☐

Στην παρακάτω ερώτηση να απαντήσεις προφορικά.

6. Μπορείς, με δικά σου λόγια και εν συντομία, να μας πεις για ποιο πράγμα μιλάει το κείμενο αυτό;

Ύπνος

Όλοι έχουν ανάγκη τον ύπνο, άνθρωποι και ζώα. Αλλά γιατί; Ακόμα κι οι ερευνητές δεν ξέρουν την απάντηση σ' αυτό, ούτε για το τι συμβαίνει όταν κοιμόμαστε. Αλλά για το ότι χρειαζόμαστε τον ύπνο δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Χωρίς ύπνο πεθαίνουμε.

Ο ύπνος είναι ένα είδος ανάπαυσης. Όμως στον ύπνο δεν αντιλαμβανόμαστε τι συμβαίνει γύρω μας. Μπορούμε να πούμε, κατά κάποιον τρόπο, ότι όταν κοιμόμαστε είμαστε αναισθητοι. Αλλά όχι τόσο βαθιά ώστε να μην μπορούμε να ξυπνήσουμε.

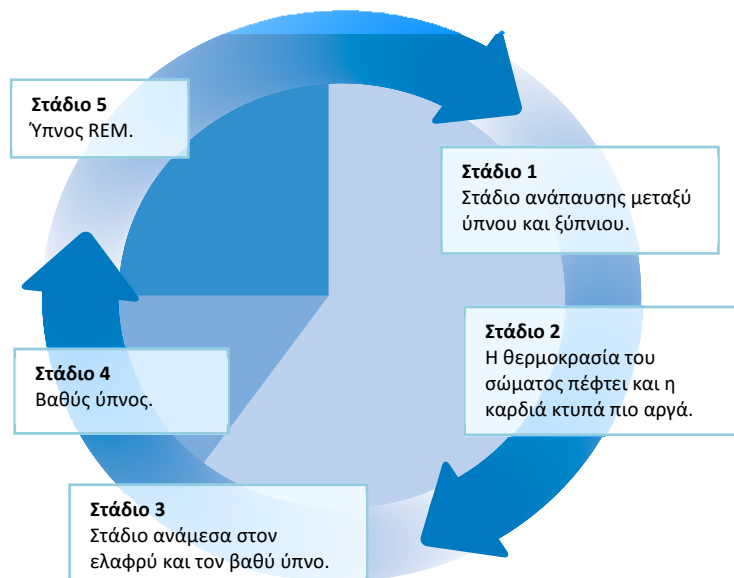
Οι κύκλοι του ύπνου

Ο ύπνος γίνεται σε περιοδικούς κύκλους, με διάρκεια 90 λεπτών περίπου ο καθένας. Κάθε κύκλος ύπνου αποτελείται από πέντε στάδια, όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα για τον κύκλο ύπνου.

Ύπνος ονείρου και βαθύς ύπνος

Το πέμπτο στάδιο του ύπνου είναι ο «κύπνος ονείρου» (ή και «ύπνος REM»). Στο στάδιο αυτό τα μάτια κινούνται γρήγορα και τότε βλέπουμε όνειρα. Ο ύπνος αυτός είναι επιφανειακός, δηλαδή δεν κοιμόμαστε και τόσο βαθιά. Ο ύπνος REM επαναλαμβάνεται κάθε 90 λεπτά και αποτελεί περίπου το ένα τέταρτο του συνολικού χρόνου του ύπνου μας. Ένα άλλο στάδιο ύπνου είναι ο λεγόμενος βαθύς ύπνος. Στο στάδιο αυτό το σώμα μας επανακτά δυνάμεις και μπορούμε έτσι καλύτερα να μαθαίνουμε καινούργια πράγματα. Στον βαθύ ύπνο ενισχύονται οι γνώσεις μας με τρόπο που να εδραιώνονται πιο εύκολα στη μνήμη μας.

Κύκλος ύπνου

Πώς κερδίζουμε τον χαμένο ύπνο

Εάν κάποια μέρα μείνουμε ξυπνητοί μέχρι αργά, μπορούμε εύκολα να νομίσουμε ότι χρειαζόμαστε διπλάσιο ύπνο την επόμενη νύχτα. Αυτό όμως δεν ισχύει. Το σώμα μας έχει τη δυνατότητα να αναπληρώνει τον χαμένο ύπνο. Εάν έχουμε κοιμηθεί πολύ λίγο, το αναπληρώνουμε αυτό με βαθύτερο ύπνο.

Ερωτήσεις στο κείμενο «Ύπνος»

Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις συμφωνούν με το κείμενο περί ύπνου; Μετά από κάθε πρόταση βάλε X στο τετραγωνάκι Ναι ή στο τετραγωνάκι Όχι.

	Ναι	Όχι
1. Οι ερευνητές ξέρουν γιατί οι άνθρωποι χρειάζονται τον ύπνο.	☐	☐
2. Κατά τον «ύπνο ονείρου» κοιμόμαστε επιφανειακά.	☐	☐
3. Στο μεγαλύτερο μέρος της νύχτας ονειρευόμαστε.	☐	☐
4. Είναι ευκολότερο να ξυπνήσουμε πριν παρά μετά τον «ύπνο ονείρου».	☐	☐

Ολοκλήρωσε τη φράση βάζοντας X στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην ορθή κατά τη γνώμη σου επιλογή. Μόνο ένα X μπορείς να επιλέξεις.

5. Εάν για μία ή δύο νύχτες έχουμε κοιμηθεί πολύ λίγο...
- A ☐ πρέπει την επόμενη νύχτα να κοιμηθούμε διπλάσιο για να αναπληρώσουμε.
- B ☐ το σώμα μπορεί να αναπληρώσει με πιο βαθύ ύπνο την επόμενη νύχτα.
- C ☐ πρέπει το επόμενο βράδυ να πάμε για ύπνο πολύ νωρίς για να κερδίσουμε τον χαμένο ύπνο.

Στην παρακάτω ερώτηση απάντησε προφορικά.

6. Μπορείς με δικά σου λόγια να περιγράψεις σύντομα για ποιο πράγμα μιλάει το κείμενο;

Γάλα

Επιστολές αναγνωστών σε εφημερίδα

Στη Σουηδία όλοι οι μαθητές τρώνε μεσημεριανό στο σχολείο και μαζί με το φαγητό σερβίρεται συχνά γάλα. Το τελευταίο διάστημα έχει αρχίσει μια συζήτηση για το κατά πόσο είναι πραγματικά καλό να πίνει κανείς γάλα. Διαβάστε παρακάτω τι πιστεύουν δύο διαφορετικά άτομα για το ότι στο σχολείο προσφέρεται γάλα.

1.

Δώστε στους μαθητές νερό αντί για γάλα

Το αγελαδινό γάλα στο σχολείο είναι πράγμα αφύσικο. Ο άνθρωπος είναι το μόνο είδος πάνω στη γη που καταναλώνει το γάλα άλλου είδους.

Εμπεριστατωμένη μελέτη του Πανεπιστημίου της Ουψάλας, για την οποία διαβάσαμε στην εφημερίδα την περασμένη Τετάρτη, ανατρέπει τις παλιές μας αναμφισβήτητες τότε απόψεις για το αγελαδινό γάλα. Οι ερευνητές βρήκαν ότι υψηλή πρόσληψη γάλακτος σχετίζεται με μειωμένη διάρκεια ζωής και περισσότερα κατάγματα οστών.

Το γάλα της αγελάδας ούτε φυσικό είναι ούτε κάνει καλό στη δημόσια υγεία και το περιβάλλον. Ήρθε συνεπώς η ώρα να καταργήσουμε το αγελαδινό γάλα στα σουηδικά σχολεία και αντ' αυτού να μάθουμε στα παιδιά νέες συνήθειες πόσης που να είναι καλύτερες για το περιβάλλον: δηλαδή να σβήνουν τη δίψα τους με νερό.

Anders Svensson

Εκπρόσωπος της ένωσης «Γίνετε χορτοφάγοι».

2.

Το γάλα είναι απαραίτητο στο σχολικό φαγητό

Απάντηση στον Anders Svensson

Ο Anders Svensson προτείνει να μην πίνουν τα παιδιά γάλα στο σχολείο. Εμείς και ο ΟΗΕ πιστεύουμε το αντίθετο – όλα τα παιδιά δικαιούνται δωρεάν γάλα στο σχολείο.

Το γάλα περιέχει 18 από τις 22 θρεπτικές ουσίες που χρειαζόμαστε καθημερινά και παρέχει μεγάλη σιγουριά για τη διατροφή του παιδιού στη σχολική καθημερινότητα. Σε χώρες όπου υπάρχει έλλειψη τροφίμων, το γάλα στο σχολείο μπορεί να αποτελεί, για πολλά παιδιά, είδος διατροφής σε σημείο επιβίωσης. Εξάλλου, νέες μελέτες έχουν δείξει ότι ένα σχολικό γεύμα δεν είναι επαρκώς θρεπτικό εάν το φαγητό του παιδιού δεν συνοδεύεται από γάλα.

Η ερευνήτρια διατροφής Ulla Rosander της Ανωτάτης Σχολής Kristianstad έκανε ανάλυση των θρεπτικών στοιχείων σχολικού φαγητού που λάμβαναν 10ετείς μαθητές τριών σχολείων μιας σουηδικής πόλης επί μία εβδομάδα. Τα σχολεία είχαν το ίδιο μενού μεσημεριανού φαγητού. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι είναι σημαντικό για τα παιδιά να πίνουν γάλα μαζί με το φαγητό, πολύ σημαντικό δε για παιδιά που τρώνε μικρές μερίδες φαγητού ή που δεν προλαβαίνουν να φάνε αρκετό φαγητό στο διάλειμμα του μεσημεριανού. Το γάλα κρίθηκε αναγκαίο για να μπορούν τα παιδιά να λαμβάνουν, μεταξύ άλλων, επαρκείς ποσότητες ασβεστίου, βιταμίνης B12 και μαγνησίου. Η θέση του γάλακτος λοιπόν στο σχολείο είναι προφανής.

Petra Strandberg

Εκπρόσωπος της Ένωσης Γαλακτοπαραγωγών Σουηδίας.

Ερωτήσεις στο κείμενο «Επιστολές σε εφημερίδα για το γάλα»

Βάλε ένα X στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην απάντηση που θεωρείς σωστή. Μπορείς να βάλεις μόνο ένα X.

1. Γιατί η Strandberg πιστεύει ότι το γάλα είναι σημαντικό για τα παιδιά στο σχολείο;

- A ☐ Πίνοντας γάλα τα παιδιά τρώνε περισσότερο στο σχολείο.
B ☐ Πίνοντας γάλα ζει κανείς περισσότερο.
C ☐ Το γάλα περιέχει πολλά θρεπτικά στοιχεία.

2. Γιατί ο Svensson πιστεύει ότι τα παιδιά του σχολείου πρέπει να πίνουν νερό αντί για γάλα;

- A ☐ Το νερό είναι φθηνότερο από το γάλα.
B ☐ Το νερό είναι καλύτερο για το περιβάλλον.
C ☐ Με το νερό ξεδιψάς καλύτερα.

3. Τι έχει αποδείξει η έρευνα, σύμφωνα με τα κείμενα;

- A ☐ Ότι το να πίνεις γάλα έχει και θετικές και αρνητικές συνέπειες.
B ☐ Ότι το σχολικό φαγητό έχει, και χωρίς το γάλα, επαρκώς υψηλή θρεπτική σύσταση.
C ☐ Ότι μεγάλη κατανάλωση γάλακτος έχει σαν αποτέλεσμα πιο δυνατά οστά.

4. Γιατί η Strandberg στέλνει επιστολή στην εφημερίδα;

- A ☐ Θέλει να εξηγήσει γιατί θεωρεί ότι ο Svensson κάνει λάθος.
B ☐ Θέλει να εξηγήσει γιατί το νερό είναι καλό για το περιβάλλον.
C ☐ Δεν θέλει τα παιδιά να έχουν ελλιπή διατροφή στο σχολείο.

Ποιες από τις ακόλουθες προτάσεις συμφωνούν με το περιεχόμενο του κειμένου για το γάλα; Βάλε ένα X στο τετραγωνίδιο του Ναι ή του Όχι μετά από κάθε πρόταση.

	Ναι	Όχι
5. Ο Svensson λέει ότι ζούμε λιγότερο αν πίνουμε πάρα πολύ γάλα.	☐	☐
6. Στις επιστολές τους ο Svensson και η Strandberg παραπέμπουν στους ίδιους ερευνητές.	☐	☐
7. Οι ερευνητές φαίνεται ότι συμφωνούν ως προς τις συνέπειες που έχει το γάλα.	☐	☐

Απάντησε προφορικά στις παρακάτω ερωτήσεις.

8. Μπορείς, με δικά σου λόγια, να περιγράψεις σύντομα για ποιο πράγμα μιλάει το κείμενο;
9. Ποιο από τα κείμενα σε έπεισε περισσότερο; Μπορείς να εξηγήσεις πώς σκέφτηκες;

Οι πόλεις του κόσμου αναπτύσσονται όλο και πιο γρήγορα

Η αστικοποίηση στον κόσμο συνεχίζεται με όλο και ταχύτερο ρυθμό. Σύμφωνα με πρόβλεψη του ΟΗΕ, ο πληθυσμός των πόλεων αναμένεται να αυξηθεί συνολικά κατά 2,4 δισεκατομμύρια κατοίκους μέχρι το έτος 2050. Και για να υπάρξει χώρος για όλους, οι πόλεις μπορεί να επεκταθούν συνολικά κατά μια επιφάνεια ίση προς την έκταση της Ινδίας.

Στη διάρκεια του εικοστού αιώνα, ο πληθυσμός που ζει σε πόλεις αυξήθηκε παγκοσμίως από 220 εκατομμύρια σε 2,8 δισεκατομμύρια ανθρώπους. Και το 2008, σύμφωνα πάντα με τον ΟΗΕ, ζούσαν για πρώτη φορά περισσότεροι άνθρωποι στις πόλεις και τα αστικά κέντρα απ' ό,τι στην ύπαιθρο.

Το 2013 ο αστικός πληθυσμός του πλανήτη υπολογιζόταν σε 3,6 δισεκατομμύρια κατοίκους περίπου, αλλά οι προβλέψεις του ΟΗΕ μιλούν τώρα για περίπου 5 δισεκατομμύρια το έτος 2030 και για πάνω από 6 δισεκατομμύρια το 2050. Στην Ευρώπη, τη Βόρεια και τη Νότια Αμερική το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ζει ήδη σε πόλεις και αστικά κέντρα, ενώ η Αφρική και η Ασία γνωρίζουν μια τρομακτική αστική ανάπτυξη.

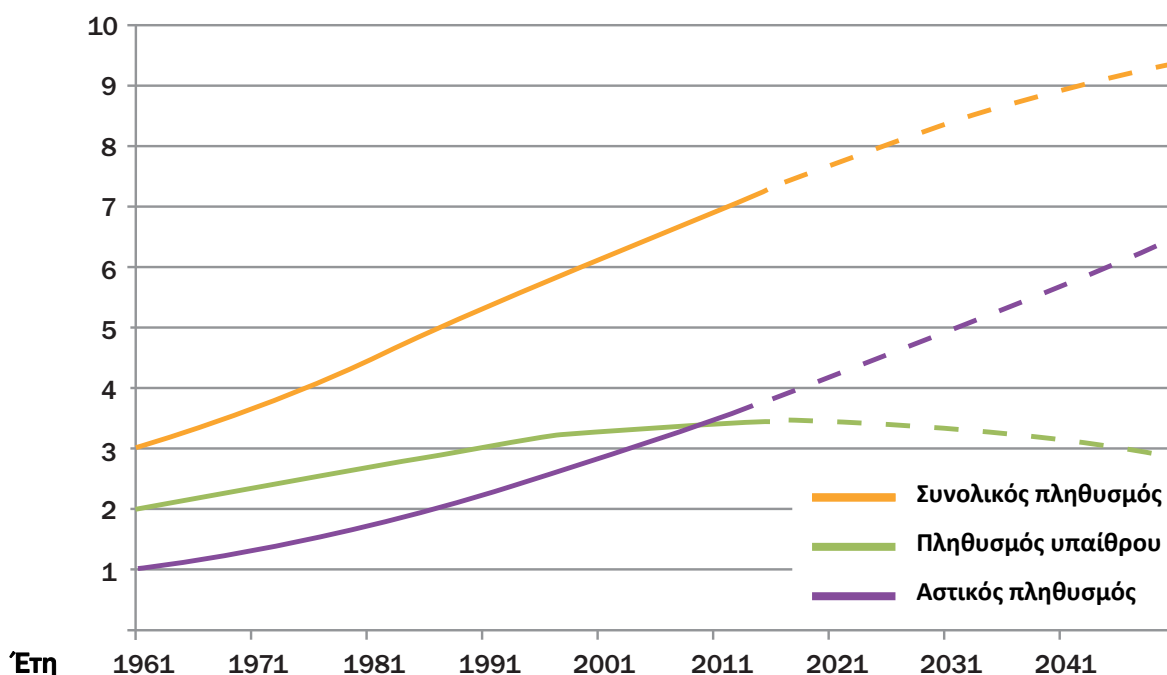
Οι αναπτυσσόμενες πόλεις, πρόβλημα αλλά και ευκαιρία ταυτόχρονα

Οι αναπτυσσόμενες πόλεις αποτελούν, από πολλές απόψεις, μια μεγάλη πρόκληση, αφού η ταχεία αστικοποίηση δημιουργεί προβλήματα υγείας αλλά και περιβαλλοντικά. Τέτοιου είδους προβλήματα μπορεί να είναι, επί παραδείγματι, η ατμοσφαιρική ρύπανση και οι άσχημες υγειονομικές συνθήκες. Από την άλλη, οι αναπτυσσόμενες μεγαλουπόλεις προσφέρουν σε πολλούς ανθρώπους δυνατότητες ανύπαρκτες στην ύπαιθρο, όπως περισσότερες ευκαιρίες απασχόλησης, καλύτερη ιατρική περίθαλψη και ακόμη δυνατότητες εκπαίδευσης.

Το ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι κατοικούν με μεγάλη πυκνότητα συνεπάγεται επίσης ότι οι ανάγκες σε ενέργεια και μεταφορές μπορούν να μειωθούν, πράγμα το οποίο με τη σειρά του μπορεί να συμβάλει σε μικρότερη επιβάρυνση του κλίματος.

Εξέλιξη παγκόσμιου πληθυσμού 1961-2012 και πρόβλεψη 2013-2050

Δισεκατομμύρια

Ερωτήσεις στο κείμενο «Οι πόλεις του κόσμου αναπτύσσονται όλο και πιο γρήγορα»

Βάλε ένα X στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί στην απάντηση που θεωρείς σωστή. Μπορείς να βάλεις μόνο ένα X.

1. Ποια είναι, σύμφωνα με το κείμενο, η πλέον αρνητική συνέπεια της εγκατάστασης των ανθρώπων στις πόλεις;
A ☐ Η επιδείνωση του αστικού περιβάλλοντος.
B ☐ Η επέκταση των πόλεων.
C ☐ Η αύξηση των μεταφορικών αναγκών.
2. Πόσοι περίπου άνθρωποι υπολογίζεται ότι θα ζουν σε πόλεις το έτος 2040;
A ☐ Περίπου 6,4 δισεκατομμύρια.
B ☐ Περίπου 3,6 δισεκατομμύρια.
C ☐ Περίπου 5,7 δισεκατομμύρια.
3. Ποια είναι, σύμφωνα με το κείμενο, η σοβαρότερη αιτία της αύξησης του πληθυσμού των πόλεων;
A ☐ Στις πόλεις οι περιβαλλοντικές συνθήκες είναι ευνοϊκότερες.
B ☐ Οι όροι διαβίωσης είναι καλύτεροι στις πόλεις.
C ☐ Στις πόλεις είναι ευκολότερες οι μετακινήσεις.
4. Ποια ήταν η κατανομή του παγκόσμιου πληθυσμού μεταξύ πόλεων και υπαίθρου το έτος 1961;
A ☐ Στην ύπαιθρο ζούσαν περίπου διπλάσιοι άνθρωποι από ό,τι ζούσαν στις πόλεις.
B ☐ Περισσότεροι άνθρωποι ζούσαν στις πόλεις παρά στην ύπαιθρο.
C ☐ Στις πόλεις ζούσαν τόσοι άνθρωποι όσοι ζούσαν και στην ύπαιθρο.

Στις παρακάτω ερωτήσεις να απαντήσεις προφορικά.

5. Μπορείς να μας πεις, με δικά σου λόγια και εν συντομία, για ποιο πράγμα μας μιλάει το κείμενο;
6. Το κείμενο λέει ότι στις πόλεις κατοικούν όλο και περισσότεροι άνθρωποι. Ποια πιστεύεις ότι μπορεί να είναι τα πλεονεκτήματα του να επιλέγει κανείς να ζει στην ύπαιθρο; Μπορείς να εξηγήσεις το σκεπτικό σου;

Litteraturförteckning

Aisopos. Den girige. I: *Aisopos' fabler*. Ny översättning av Erik Hedén med illustrationer av Arthur Rackham. 1919. Stockholm: Svenska andelsförlaget. (bearbetad)

Aronsson, Karin & Stellan Ottosson, 1993. Lejonet och räven. I: K. Aronsson & S. Ottosson; illustrationer I-K Eriksson & M. Korotyńska, *Min läsebok Blå rosen*. 2:a uppl. Stockholm: Liber. (bearbetad)

Borgström, Håkan, 2010. Sover kroppen när du sover? I: H. Borgström. 2010. *Kroppens mysterier*. Enskede: Borgströms Förlag. (bearbetad)

Carlberg, Jonas, 2014. Mjölken behövs till skolmaten. *Upsala Nya tidning*. Insändare. Publicerad 2014-11-11. (bearbetad)

En karta över en ö. Kartan och frågorna anpassade från IEA Reading Literacy Study. © 1990. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). The Hague: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), IEA Secretariat¹.

Harrison, Dick, 2014. Hur länge har vi ätit potatischips? Historiebloggen. *Svenska Dagbladet* <http://blog.svd.se/historia/2014/09/28/hur-lange-har-vi-atit-potatischips/?fromMobile=true> Publicerad 2014-09-28. Hämtad 2014-10-19. (bearbetad)

Moström, Jerker, 2013. Världens städer växer allt snabbare. SCB. Statistiska centralbyrån. <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Varldens-stader-vaxer-allt-snabbare/#> Publicerad 2013-10-10. Hämtad 2015-01-08. (utdrag)

Paulsson, Jonas, 2014. Ge barnen havremjolk i stället. *Upsala Nya Tidning*. Insändare. Publicerad 2014-11-04. (bearbetad)

Åström, Karin, 2001. Skorpionen – ett spindeldjur med gadd. I: S. Andersson, K. Åström & S. Rune. *Boken om världen*. Stockholm: Liber. (Utdrag)

Bildförteckning

Lejonet och räven. Eriksson, Inga-Karin, 1993. I: K. Aronsson & S. Ottosson; illustrationer I-K Eriksson & M. Korotyńska, *Min läsebok Blå rosen*. 2. uppl. Stockholm: Liber.

Fotografi på skorpion. Hämtad 2015-06-24
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Emperor_scorpion_or_Imperial_scorpion_\(Pandinus_imperator\).jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Emperor_scorpion_or_Imperial_scorpion_(Pandinus_imperator).jpg)

Fotografi på potatischips. Hämtad 2015-02-03
https://pixabay.com/p-476359/?no_redirect

¹ Att IEAs skrifter, studiematerial och undersökningar med organisationens tillstånd får användas för forsknings- och utbildningsändamål ska inte tolkas som att IEA medverkat i eller godkänt någon del av forskningen, eller rapporteringen kring den, eller de utbildningsprogram vari materialet används.